

se fa's cràrec que ja només el lletgexen es quatre bobians i caps-verjos republicans que potoyen per Manacor, i per lo metex que les pot fer veure es blanc negre i donarlos a entenent que'ts ases volen. Perquè ara resulta a n-En Lerroux i a la seua patuleya lo que a n-ets estudiants bréndoles i a ses dones que van de tres qui n'agafa quatre, que diuen, per defensarse de ses carabasses que 's catedràtics els etziben i elles per respondre: a n-ets qui les moten sobre se seuia deshonra: —Ah! es que n'hi ha que'm volen mal! es que'm tenen enveja! son calumnia que'm posen! Si, segons mos conta n-Justicia, En Lerroux i tota sa seuia tropa son uns santets en vida; no n'han romput cap cap cap de plat may, no n'han donada cap cap cap de passa torta: en son ben nets de tot axò que les proposen de ses aygos de Barcelona; es mal que les volen; es enveja que les tenen; tot es fals i pura calumnia tot axò d'quex robatòrum de ses aygos i de s'Ajuntament de Barcelona. —Idó si es axí com vos deys, jo insigne Jimenez Moya! —com es que N'Azcarate, caporal des republicans, de qui vos demunt es vostro paperot heu fetes ses mil alabances com d'un homo sapientissim i sencerissim, sa metxa rectitud i honradesa, —i com es qu'En Pau Iglesias, caporal des socialistes, de qui vos tantes de vegades heu fets els elogis més colossals, presentantlo com un redentor d'Espanya, com un des primers prestigis d'Espanya pe'sa seuia honradesa i virtuts revolucionàries may vistes, —com es, idó, que aquexes dues glòries republicanes-revolucionàries han declarat solemnissimament dins ses Corts que En Lerroux no'ls ha convensuts sobre lo de ses aygos de Barcelona, que'ls han convensuts En Ventosa i En Carner, i que creuen que sa conducta des lerrouxistes de s'Ajuntament de Barcelona no té defensa, qu'es una brutor? —Son uns calumniadors N'Azcarate i En Pau Iglesias? —Estan venuts n'En Maura i n-En Lacierva i a n-En Cambó? Es tan brut axò de ses aygos de Barcelona, que'queys dos caporals de sa conjunció republicana-socialista, vos han hagut de pegar batcollada, Sr. Jimenez Moya; se son empueguts de tenirvos a n-ets seu costat; vos han considerats una ofronta, una taca, una buyna, i per axò vos han pegat cossa, vos han decantats d'ells plens d'oy i de fàstic. —Si hi ha d'es tar ben soyat En Lerroux i tota sa seuia tropa, que N'Azcarate i En Pau Iglesias se sien vists forcats a enjigars los ignominiosament, a enviarlos allá ont no hi plou, a fregir ous de lloca! I no son sols aqueys dos caporals republicans que vos han pégada cossa, Sr. Jimenez Moya; son casi tots ets altres diputats republicans i se gran majoria de ses entitats republicanes de tota Espanya. No vos quedarán més que 's set o vuyt diputats de sa cassoleta d'En Lerroux. En quant a ses forces electorals, e-hu vorem, en tornar a haverhi eleccions, ses que tendreu. Fora 's vuyt o nou periòdics que teniu en tota Espanya, tota sa prensa espanyola s'es alsada contra voltros, condamnant aquest escàndol, aquexa porcada, aquexa brutor des negoci de ses aygos de

Barcelona. —Com no n'heu de fer moltes de riayes i de llàstima quant deys qu'es periòdics están venuts a n-En Comillas i a n-En Güell? No'n parleu de carn venuda, Sr. Jimenez Moya! —aont n'hi ha més ni tanta com entre 's lerrouxistes? —que son casi tots es lerrouxistes més que carn venuda o mercaders i traficants en carn humana? —Que sa prensa espanyola está venuda a n-En Comillas i a n-En Güell! —No'n parleu d'axò, Sr. Jimenez Moya! —Vos toca un bon callar!

VIII

Es net i... es brut d'axò de ses aygos de Barcelona.

Feya estona que's tractava a Barcelona de durhi ses aygos que necessiten i no tenen. Es un projecte gros, que de gros feya por: se calcula qu'ha de costar p'és cap bax cent trenta millions de pessetes. Molts d'Ajuntaments de Barcelona havien provat de realisar aquex gran projecte, publicant concursos, rebent diferents proposicions; però may havien tengut pit per posar fil a l'agulla. Lo que no s'era atansat a fer cap Ajuntament de Barcelona, s'hi atansà s'Ajuntament actual, lerrouxista. —Com? Veggemho ab poques paraules: dia 3 de matx aprová sa majoria lerrouxista ses bases d'es concurs de sa duyta d'aygos a Barcelona, senyalant dos mesos de termini per presentar proposicions, termini escessivament curt per un projecte tan colossal, que demana tants d'estudis previs per durse a cap una obra tan re-de-grossa. —Se presentaren devers devuyt proposicions, i la primera d'aquest més sama joria lerrouxista, ab protesta de ses minories regionalista i nacionalista, acceptá sa proposició d'un tal Gonsal Rivas i sa d'un tal Saus, alsante tota sa prensa i tota s'opinio de Barcelona, fora sa lerrouxista, contra tal acort. No foren sols es catalanistes de la Dreta i de la Esquerra, sino totes ses altres corrents d'opinió, fora's lerrouxistes naturalment.

Sa proposició Rivas. —En que consistex? Aquest senyor oferex 140.000 metres cúbics d'aygo diaris a 450 pessetes es metre, contanthi s'aygo i es durla fins a sa boca-mina de Moncada, just devora Barcelona. Ja's sap que en tals obres, puja molt més es cost de dur s'aygo que no s'aygo metexa, i més si se tracta de durla a una ciutat tan gran com Barcelona. —De manera que, multiplicant 450 pessetes, preu d'un metre cúbic d'aygo posat a sa boca-mina de Moncada, per 140.000 metres cúbics qu'ofereix En Rivas, resulta que costaria tal projecte xixanta tres millions de pessetes. Però després diu En Rivas que no serán 140.000 es metres cúbics que durà, sino 94.000; i a n-aquest cas, es cost será de 42.300.000 pessetes. —Es bo de comprendre que, com més siga s'aygo que's duga, manco ha de costar de dur; i, com més poca siga, més ha de costar, porque s'han de fer casi ses metexes obres per dur-ne poca com per durne molta. Y axi un cabal de 1.000 metres cúbics d'aygo no's poria dur a Barcelona per 450 pessetes es metre, i en canvi s'hi po-ria dur tractantsede 100.000 metres

Idó bé, s'Ajuntament lerrouxista acordà mantenir sa proposició d'En Rivas i d'En Saus, sempre qu'aqueys senyors acreditint dret a n-es 30 per 100 de s'aygo qu'ofereixen, essent en tot cas 450 pessetes es preu unitari des metre cúbic, axò es, tant si es cabal es petit com si es gros. —No es per lo metex un absurd, una barbaritat que's puguendur ses aygos a Barcelona p'és metex tant per metre cúbic, si's tracta de dur 43.200 metres cúbics (el 30 per 100 de 140.000), com si's tracta de durnhi 94.000, com si's tracta de 140.000? Idó aquest absurd, aquexa barbaritat va oferir En Rivas i va acceptar s'Ajuntament de Barcelona. —De modo que s'Ajuntament de Barcelona s'escompromès a n-esmetex acte de firmar s'escriptura des contracte de ses aygos ab En Rivas, a entregar a n-aquest, a raó de 450 pessetes es metre cúbic, es 60 per 100 des preu total de s'aygo «vista» qu'entregui En Rivas, axò es, entregarli 38.800.000 pessetes si entrega 140.000 metres d'aygo; i 25.280.000 pessetes, si només n'entrega 94.000 metres cúbics. —S'Ajuntament entregará axò a n-En Rivas, i En Rivas, —que entregarà? Diu es dictamen votat pe's Ajuntament que passaran a esser propietat d'aquest aquelles aygos vistes que serviran per fixar es preu total i s'hipotecarán a favor de s'Ajuntament ses terres aont brollin aquelles aygos. —Ara bé, es evident que negú pot hipotecar a favor d'un altre una finca, si no es seu. —Son d'En Rivas aquelles terres? Dins s'espedient figuren com-e comprovants des dret d'En Rivas unes actes notariais, sa cosa més a l'aire i imprecisa, que diuen poc sá poc llà. —Que per justs títols adquirí (axò hu diu es venedor) i es senyor i propietari d'un tros de terra tal o qual, etc. —Que per la present declararà haver venut... per contracte privat... a D. Gonsal de Rivas tal o qual genc o royal i totes ses aygos vistes o no vistes i es dret de minar o conduir aygos per devall o per demunt sa terra i sa sereitut de pas per sa construcció o conservació de tals obres i conducció... Ab axò ja's veu que no hi pot haver tal hipoteca, perque's dret de pas i de presa d'aygos no's pot hipotecar. Axí metex e-hi ha altres escriptures aont se cedexen no sols ses aygos, si no també sa propietat de tota o part de sa finca. —A n-aquestes escriptures no's formalisa sa venuda, sino que's fa referència a un contracte privat que's mantén ocult. Però no tant qu'En Ventosa no arribás a aclarirne alguns d'aqueys contractes, i en valletgit un quants dins ses Cortes, que son... de lo més edificant. Ventassi algunes clàusules: La renta abrassarà tots es drets que... (aqui's nom des venedor) té demunt sa finca, i el senyor Rivas se conforma ab sos títols de sa metixa, que li son desconeguts, i sense que puga demanar altres documents justificatius de sa propietat i demés drets de... (altre pic es nom des venedor). Segona clàusula: El senyor Rivas o es comprador qu'ell designi (s'Ajuntament), acceptarà sa vent a que a son favor otorgarà... (altre pic es nom des venedor) sense cap ericció de part d'aquest, fora de sa derivada d'actes propis seus. —Quin comprador decent voldria fer una compra

en tals condicions, sense conèixer es títols de propietat que té's venedor demunt sa cosa, objecte des contracte? —Qui voldria una hipoteca demunt tals finques? —Però passem per demunt tot axò. Suposem per un moment qu'En Rivas fos propietari, no sols de ses aygos, sino de totes ses 38 finques qu'ofereix a s'Ajuntament, que les pogués hipotecar sense cap dificultat ni perill. En tal cas, —que rebrà s'Ajuntament? —quin valor tenen ses aygos i ses finques que s'ofereixen a s'Ajuntament? —En primer lloc, es impossible senyalar valor a ses aygos perque van compreses en so valor de ses terres, que tenen es seu preu precisament com-e reguivoles. —Que valen ses 38 finques? Es mal d'klärir perque s'espedient sembla fet a posta per embuyarlo; però En Ventosa, a forsa d'enforinyar, pogué agladir claricies respecte de 32. Per coletgir que valen aquèxes, mos porem servir de s'amillarament i des traspasos que hi ha haguts no fa gayre. —Que resulta de s'amillarament? Que ses 32 finques tenen una riquesa líquida imponible de 67.331'71 pessetes, axò es, un capital de 1.346.634 pessetes. —Que en s'amillarament e-hi sol haver ocultació? Conformes. Anem a n-es traspasos derrers que hi ha haguts. Ses claricies que resulten des Registre de sa Propiedad respecte d'aquelles 32 finques donen un total de 2.612.555 pessetes; i, posant 400 mil pessetes pe ses sis finques de ses quals En Ventosa no pogué haver claricies, resulta un valor en finques d'uns tres milions de pessetes. De manera que s'Ajuntament de Barcelona rep tres milions en finques, i dona en diners 25.280.000 pessetes. —Ses 38 finques abrassen reyalment una estensió de 261 hectàries (1). Per porer esser garantia suficient des vint i cinc milions, hauriem de senyalar a cada hectàrea es preu d'un poc més de noventa sis mil pessetes. —Aont e-hi ha haguda may en el mon cap terra que valga axò? S'espedient suposa, com estensió total de ses 38 finques, una suma de 1.253 hectàries, de ses quals sols 158 son reguivoles. Segons un estim que feu fer En Rivas a un arquitecte, a n-el Vallés, aontson aquelles terres, sa cortera de terra reguivola valunes 5.000 pessetes. De manera que, suposant que ses 1.253 hectàries fossen totes reguivoles (i només n'hi ha 158 que hu siguen), encara només valdrien 6.265.000 pessetes. —Poren servir de garantia es sis milions que entregarà En Rivas, p'es vint i cinc milions que rebrà de s'Ajuntament? Però En Rivas suposa que ses seues finques valen dotze milions. Suposem-ho per un moment que valen tot axò; encara tendriem qu'ell oferiria una garantia de dotze milions, i s'Ajuntament li entregaria 25 milions 280.000 pessetes, axò es, un credit personal de tretze milions. Tan acreditat i assegurat poria esser aquest Rivas, que, si no's justificás, al manco s'escusás una confiança tan grossa, com suposa entregar a un home sense cap garantia reyal tretze milions. —Però —merex aquexa confiança En Gonsal Rivas? —Qui es

(1) Son 713 corteres de Catalunya. Sa cortera catalana es un quadrat de 36'72 metres per costat, poc sá poc llà, la terça part d'una hectàrea.

